

Kursplan

Fakulteten för konst och humaniora

Institutionen för kulturvetenskaper

1AE100 Arkeologi I, 30 högskolepoäng

Archaeology I, 30 credits

Huvudområde

Arkeologi

Ämnesgrupp

Arkeologi

Nivå

Grundnivå

Fördjupning

GIN

Fastställande

Fastställd 2009-12-02

Senast reviderad 2015-05-27 av Fakulteten för konst och humaniora. Revidering av litteratur och examinationsformer.

Kursplanen gäller från och med höstterminen 2015

Förkunskaper

Grundläggande behörighet.

Mål

Förväntade studieresultat för kursen som helhet

Efter avslutad kurs ska studenten kunna:

- uttrycka och demonstrera grundläggande kunskaper om ämnet arkeologi och dess roll i samhället,
- översiktligt diskutera nordisk förhistoria, arkeologiska föremål och hur man arbetar som arkeolog,
- i skrift och tal beskriva arkeologiska problemområden och frågeställningar,
- exemplifiera samband mellan arkeologi och frågor om genus och mångfald i ett internationellt perspektiv.

Delkurs 1, Introduktion till arkeologi, 5 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska studenten kunna:

- definiera vad arkeologi är och ge exempel på arkeologiska verksamheter,
- beskriva och exemplifiera grundläggande drag i arkeologins historia, dess metoder och teoretiska begrepp och inriktningar,
- identifiera och jämföra grundläggande arkeologiska arbetssätt och kunna urskilja

synliga spår av arkeologiska lämningar i landskapet.

Delkurs 2, Nordens arkeologi I, Stenålder, 7 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska studenten kunna:

- beskriva och diskutera de grundläggande dragen i nordisk stenålder,
- datera arkeologiska föremål från stenåldern, placera dem i rätt kulturell kontext och förklara hur dessa föremål tillverkats och använts,
- diskutera och jämföra förklaringar och tolkningar av kulturhistoriska förlopp under stenåldern i Norden.

Delkurs 3, Nordens arkeologi II, Bronsålder, 7 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska studenten kunna:

- beskriva och diskutera de grundläggande dragen i nordisk bronsålder,
- datera arkeologiska föremål från bronsåldern, placera dem i rätt kulturell kontext och förklara hur dessa föremål tillverkats och använts,
- diskutera och jämföra förklaringar och tolkningar av kulturhistoriska förlopp under bronsåldern i Norden.

Delkurs 4, Nordens arkeologi III, Järnåldern, 7 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska studenten kunna:

- beskriva och diskutera de grundläggande dragen i nordisk järnålder,
- datera arkeologiska föremål från järnåldern, placera dem i rätt kulturell kontext och förklara hur dessa föremål tillverkats och använts,
- diskutera och jämföra förklaringar och tolkningar av kulturhistoriska förlopp under järnåldern i Norden.

Delkurs 5, Arkeologi och samhälle, 4 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska studenten kunna:

- beskriva och ge exempel på samband mellan arkeologiska verksamheter och olika intressen i samhället,
- kritiskt diskutera och jämföra sätt som arkeologer kommunicerar med målgrupper,
- hantera etiska frågeställningar i relation till arkeologins roller i samhället.

Innehåll

Kursinnehåll för hela kursen

Kursen ger en introduktion till arkeologifämnet och dess historia, teorier och metoder. Vidare behandlas Nordens stenålder, bronsålder och järnålder och kunskap om arkeologiska föremål och lämningar samt arkeologins roller och funktioner i samhället. Även genus och mångfaldsfrågor behandlas.

Delkurs 1, Introduktion till arkeologi, 5 högskolepoäng

Delkursen introducerar det arkeologiska ämnet och vad det innebär att studera arkeologi. Kursen ger en orientering i arkeologins historia från 1600-talet fram till nutid. Centrala forskningsriktningar, metoder och teoretiska begrepp presenteras och diskuteras. Genom studiebesök vid pågående arkeologiska undersökningar eller genom fältsituationer såsom exkursioner med inventering som moment introduceras studenten i

olika arkeologiska arbetssätt.

Delkurs 2, Nordens arkeologi I, Stenålder, 7 högskolepoäng

Delkurs 3, Nordens arkeologi II, Bronsålder, 7 högskolepoäng

Delkurs 4, Nordens arkeologi III, Järnåldern, 7 högskolepoäng

Delkurserna 2, 3 och 4 behandlar arkeologiska föremål, lämningar, kulturer och samhällen under respektive period. Tyngdpunkten ligger på Sverige med utblick till övriga Norden. Fokus ligger på förändringar över tid. Nyare och aktuell forskning presenteras och diskuteras.

Delkurs 5, Arkeologi och samhälle, 4 högskolepoäng

Delkursen behandlar arkeologins roll och funktion i samtiden. Detta sker genom att anlägga ett historiskt perspektiv på relationen mellan arkeologin och samhället och genom att studera och diskutera hur arkeologer bedriver publik verksamhet.

Exkursioner och seminarier är obligatoriska.

Undervisningsformer

Undervisningen sker i form av föreläsningar, seminarier och exkursioner. Viss undervisning kan ske på distans. Viss undervisning kan ske på engelska.

Examination

Kursen bedöms med betygen Underkänd, Godkänd eller Väl godkänd.

För betyget Godkänd på kursen krävs att de förväntade studieresultaten är uppnådda.

För betyget Väl godkänd på hela kursen krävs betyget Väl godkänt på minst tre av delkurserna.

Deltagande i exkursioner och seminarier är obligatoriskt för examinering.

Delkurs 1 examineras genom muntlig presentation och skriftlig(a) uppgift(er).

Delkurs 2, 3 och 4 examineras genom muntlig(a) uppgift(er), skriftlig(a) uppgift(er), salstentamen eller grupparbeten.

Delkurs 5 examineras genom muntlig presentation och hemtentamen.

Studerande som ej godkänts vid ordinarie examination ges möjlighet till omexamination i enlighet med universitetets lokala regler.

Kursvärdering

Efter avslutad kurs genomförs en skriftlig kursutvärdering som sammanställs i en rapport som arkiveras vid institutionen. Resultat och eventuellt vidtagna åtgärder kommuniceras med kursansvarig och återkopplas till studenterna.

Kurslitteratur och övriga läromedel

Gemensamt för alla delkurser

Jensen, Jørgen & Weinreich, Torben, (red.) (Senaste upplagan). *Den store danske* [Elektronisk resurs] : *Gyldendals åbne encyklopædi*. København: Gyldendal.

Tillgänglig på Internet: www.denstoredanske.dk. Valda delar ur de ingående banden av Jørgen Jensens *Danmarks Oldtid* band 1–4.

Nielsen, Poul Otto, (2013). *Danmarks Oldtid – guide til Nationalmuseets oldtidssamling*. København: Nationalmuseet. 280 s. ISBN: 9788776022020.

Renfrew, Colin & Bahn, Paul, (senaste upplagan, men upplagor fr.o.m. 2008 accepteras också). *Archaeology: theory, methods and practice*. London: Thames and Hudson. 640 s.

Referenslitteratur

Welinder, Stig, (2009). *Sveriges historia. 13000 f.Kr.-600 e.Kr.* Stockholm: Norstedts.

ISBN 978-91-1-302376-2.

Delkurs 1, Introduktion till arkeologi, 5 hp

Danielsson, Robert, (2006). *Handbok i fornminnesvård*. Riksantikvarieämbetet. 176 s. www.raa.se/wp-content/uploads/2012/10/handbok_i_fornminnesvard.pdf. ISBN 91-7209-422-2.

Delkurs 2, Nordens arkeologi I, Stenålder 7 hp

Andersson, Magnus & Knarrström, Bo, (1999). *Senpaleolitikum i Skåne*. Lund: Riksantikvarieämbetet. 116 s. ISBN 91-7209-154-1.

Anglert, Mats; Artursson, Magnus & Svanberg, Fredrik (red.) (2006). *Kulthus och dödshus*. Lund: Riksantikvarieämbetet s 9-65. 56 s. ISBN 91-7209-428-1.

Conneller, Chantal (senaste upplagan), Power and Society: Mesolithic Europe. *The Oxford Handbook of the Archaeology of Death and Burial*. (Eds.) Liv Nilsson Stutz & Sarah Tarlow. 10 s. Tillgänglig som pdf på lärplattformen.

Grøn, Ole, (senaste upplagan), Mesolithic Dwelling Places in South Scandinavia. *Antiquity* 2003, 25 s. Tillgänglig som pdf på lärplattformen.

Jensen, Jørgen & Weinreich, Torben (red.) (2009-). *Den store danske* [Elektronisk resurs] : *Gyldendals åbne encyklopædi*. København: Gyldendal. Tillgänglig på Internet: www.denstoredanske.dk

Band 1 av Danmarks Oldtid, (senaste upplagan), s. 49-234 i pappersversionen, alternativt från början av band 1 och till och med "Det rige land" i nätversionen.

Larsson, Mats, (2012). *Mot en ny värld. Yngre stenålder i Sverige 4000-1700 f.Kr.* Lund: Studentlitteratur. 224 s. ISBN 978-91-44-07317-0.

Sørensen, Lars & Karg, Sabine, (2012). The expansion of agrarian societies towards the north e new evidence for agriculture during the Mesolithic/Neolithic transition in Southern Scandinavia. *Journal of Archaeological Science* 2012, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jas.2012.08.042>, 17 s. Tillgänglig som pdf på lärplattformen.

Wyzormirska, Bozena, (senaste upplagan), *Bildkompendium, stenåldern*. Lund: Arkeologiska Institutionen. 55 s.

Delkurs 3, Nordens arkeologi II, Bronsålder 7 hp

Artursson, Magnus, (2005). Byggnadstradition, bebyggelse och samhällsstruktur i Sydskandinavien under senneolitikum och äldre bronsålder. I: Goldhahn, Joakim (red). *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 39–66. (27 s.). ISSN 0282-9479.

Bolin, Hans, (2005). Ockuperad förhistoria – om östligt inflytande i den nordiska bronsålderskretsen. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 217–228. (11 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Goldhahn, Joakim, (2006). Från landskapens monument till monumentens landskap. Om döda och efterlevande med exempel från Bredrør, Skelhøj, Sagaholm och Mjeltehaugen. I: Østigård, Terje (red.) *Lik og ulik. Tilnærminger til variasjon i gravskikk*. Bergen: Universitetet i Bergen Arkeologiske Skrifter, Nordisk 2, 171–202. (31 s.). ISBN 82-90273-80-0.

Goldhahn, Joakim, (2009). *Om krigens minnen och att minnas krig. Hvidegårdsgraven revisited #2*. Kalmar: Kalmar Studies in Archaeology V. (100 s.).

ISBN 9789185993406.

Goldhahn, Joakim, (2011). Skeppet som grav, kenotaf och geoglyf – några tankar om bronsålderns skeppsformade stensättningar och deras betydelse. I: Alexandersson, Kenneth, Dahlin, Michael, Palm, Veronica, Papmehl-Dufay, Ludvig & Wikell, Roger (red.) *Forntid längs ostkusten 2. Blankaholmsseminariet det tredje året, 2010*. Västervik: Västerviks Museum, 220–262. (42 s.). ISBN 978-91-977367-8-7.

Goldhahn, Joakim, Wikell, Roger, Broström, Sven-Gunnar & Ihrestam, Kenneth, (2012). Bronsålderns hållbilder i Tjust. *Tjustbygden* 2011, 35-68. (33 s.). ISSN 1402-800X.

Högberg, Anders & Olausson Deborah, (2005). Flinta under yngre bronsålder – några tankar om nu och då. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 97-124. (27 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Jensen, Jørgen & Weinreich, Torben (red.) (2009-). *Den store danske* [Elektronisk resurs] : *Gyldendals åbne encyklopædi*. København: Gyldendal. Tillgänglig på Internet: www.denstoredanske.dk

Band 2 av Danmarks Oldtid, (senaste upplagan), 611 s. i pappersversionen.

Ragnesten, Ulf, (2005). En rösemiljö i Arendal på Hisingen i Göteborg – ett komplext rituellt område. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 353–368. (15 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Sjögren, Lena, (2005). Minoiskt i norr? Om kulturella influenser från Kreta till Skandinavien. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 151–166. (11 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Svanberg, Fredrik, (2005). Kulthus, tempel och aristokratiska husgravar. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 308–331. (23 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Thedeen, Susanne, (2005). Till frågan om hövdingadömet under bronsåldern. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 385–401. (16 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Wyzormirska, Bozena, (senaste upplagan), *Bildkompendium, bronsåldern*. Lund: Arkeologiska Institutionen, (55 s).

Referenslitteratur

Lindström, Jonathan, (2009). *Bronsåldersmordet: om arkeologi och ond bråd död*. Stockholm: Nordstredts (571 s.). ISBN 978-91-1-302378-6. Boken finns i pocketutgåva från 2011, den går också bra att använda.

Delkurs 4, Nordens arkeologi III, Järnåldern 7 hp

Harrison, Dick & Eriksson, Kristina Ekero, (senaste upplagan), *Vikingaliv*. Stockholm: Natur & kultur. 383 s.

Jensen, Jørgen & Weinreich, Torben (red.), (senaste upplagan), *Den store danske* [Elektronisk resurs] : *Gyldendals åbne encyklopædi*. København: Gyldendal.

Band III ur *Danmarks Oldtid*, om äldre järnåldern. Tillgänglig på Internet:

www.denstoredanske.dk Valda delar av järnåldern enligt läsanvisning.

Petré, Rolf & Räf, Erika, (senaste upplagan), *Bildkompendium, järnåldern*. Lund: Arkeologiska Institutionen, 55 s.

Rundkvist, Martin, (senaste upplagan), *Mead-halls of the Eastern Geats: elite settlements and political geography AD 375-1000 in Östergötland, Sweden*. Stockholm: Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. 165 s. Tillgänglig som pdf på lärplattformen.

Solberg, Bergljot, (senaste upplagan), *Jenalderen i Norge. 500 för Kristus till 1030 efter Kristus*. Cappelen Akademisk forlag. Oslo. 370 s.

Delkurs 5, Arkeologi och samhälle 4 hp

Arwill-Nordbladh, Elisabeth, (2001) Genusforskning inom arkeologin. Stockholm: Högskoleverket. www.hsv.se/download/18.539a949110f3d5914ec800077760/isbn91-88874-74-5.pdf (69 s.)

Holtorf, Cornelius, (2007). *Archaeology is a brand! The meaning of archaeology in contemporary popular culture*. Oxford: Archaeopress. 180 s. ISBN 9781598741797.

Kristiansen, Kristian, (2004). Är kulturarvet en mänsklig rättighet? *ALBA.NU* Nr 4, 2004. 14 s. Finns på: www.alba.nu/Alba4_04/kristiansen.html

Kristiansen, Kristian, (1993). 'The past and its great might!'; an essay on the use of the past. *Journal of European Archaeology* 1 (1), s. 3-32. 29 s. ISSN 0965-7665.

Nordenborg Myhre, Lise, (2001). Arkeologi og nazism. I: Raudvere, Catharina, Andréén, Anders & Jennbert, Kristina (red.) *Myter om det nordiska*. Lund: Nordic Academic Press. s. 59-87. 28 s. ISBN 91-89116-19-4.

Raudvere, Catharina, (2001). Mellan romantik och politik. I: Raudvere, Catharina., Andréén, Anders & Jennbert, Kristina (red.) *Myter om det nordiska*. Lund: Nordic Academic Press. s. 11-22. 11 s. ISBN 91-89116-19-4.

Svanberg, Fredrik & Wahlgen, Katty, (2007). *Publik arkeologi*. Lund: Nordic Academic Press. 150 s. ISBN 9789189116962.